

Sammanfattning
av statistik 2019

Kultur- skolan i siffror

KULTURRÅDET

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning.....	5
Uppdraget.....	5
Bakgrund	5
Genomförande.....	5
Svarsfrekvenser.....	6
Statistik under utveckling.....	7
Läsanvisning	7
Organisation	8
Kommuner med kommunala kulturskolor	8
Huvudmannaskap	8
Ämnen och verksamhet	9
Ämneskurser	9
Kurstyper/verksamhet	11
Korta kurser.....	12
Särskilt riktade kurser.....	13
Publika evenemang	13
Uppdragsverksamhet	13
Deltagartillfällen.....	15
Elever i kö	18
Elever i kulturskolan.....	19
Antal elever fördelat på kön och ålder	20
Analys av bakgrundsfaktorer	23
Ekonomi.....	25
Kostnader och intäkter	25
Elevavgifter	26
Kostnadsfri kulturskolverksamhet.....	27
Metod och datakällor.....	29
Bilaga 1. Begrepp	30
Bilaga 2. Tabeller.....	32
Bilaga 3. Enkäten.....	35

Sammanfattning

Kulturrådet fick år 2018 i uppdrag att inrätta ett nationellt Kulturskolecentrum. I Kulturskolecentrums uppdrag ingår att stödja den kommunala kulturskolan, bland annat genom att ansvara för statistik och uppföljning. Kulturrådet har sedan dess utvecklat en ny årlig statistikinsamling. Denna rapport är den andra i ordningen. Underlaget i rapporten utgörs av en webbenkät till landets samtliga kommuner och insamling av deltagarlistor med personnummer. Svarefrekvensen var 84 procent för enkäten och 55 procent för deltagarlistorna. Insamlingen har gjorts av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Kulturrådet. Dessutom används statistik från Kulturskolerådets tidigare insamlingar och uppgifter från SCB:s räkenskapsmandrag. Rapporten från kulturskolornas verksamhet under 2019 visar på följande resultat:

- Kommunal kultur-/musikskola finns i stort sett samtliga, 287, av landets kommuner. Kommunerna bedriver i regel verksamheten i egen regi.
- Kulturrådet har delat in kulturskoleverksamheten i den frivilliga kulturskolan, – med korta och långa ämneskurser, öppen verksamhet och övriga projekt – samt uppdragsverksamhet – som består av verksamhet utanför den frivilliga kulturskolan, ofta på uppdrag av grundskolan. I den frivilliga verksamheten erbjuder nästan alla svarande kommuner långa ämneskurser, medan drygt 6 av 10 kommuner har korta ämneskurser respektive öppen verksamhet. Knappt 8 av 10 kommuner har uppdragsverksamhet.
- Musik, i form av sång/instrument respektive i grupp, är det klart vanligaste ämnet i kulturskolan. I stort sett alla kommuner anger att de erbjuder musik i långa och/eller korta kurser. Att inte samtliga kommuner har angett att de erbjuder musik handlar troligen om en felrapportering. Därefter följer i tur och ordning dans, teater/drama, bild/form samt film/animation som de mest erbjudna ämnena i kulturskolan.
- Nära hälften av de svarande kommunerna har ordnat kurser som särskilt riktar sig till barn och unga med funktionsnedsättning, en tredjedel har kurser till ekonomiskt utsatta barn, en fjärdedel har haft kurser riktade till nyinvandrade och 28 procent av kommunerna har haft kurser som särskilt riktar sig till barn och unga boende på landsbygd/i glesbygd under 2019.
- Antalet deltagartillfällen, det vill säga det antal elever som deltar i en kurs gånger antalet kursstillfällen, utgörs till övervägande del av långa kurser. Slår vi ihop långa och korta kurser står musik för drygt 7 av 10 deltagartillfällen. Särskilt betydande är det enskilda musikutövandet (instrument/sång) som står för mer än hälften av de totala deltagartillfallen. Ett uppräknat sammanlagt värde för hela landet visar på drygt 5,3 miljoner deltagartillfällen i långa och korta ämneskurser under 2019. Flickor utgör 64 procent av deltagartillfallen jämfört med pojkarnas 36 procent. Särskilt stor är skillnaden i dans (90 mot 10 procent för flickor jämfört med pojkar). Film/animation är det enda ämnet där pojkars deltagartillfällen är fler än flickors.
- Nästan 8 av 10 kommuner anger att de har köer till kulturskolan. Antalet barn i kö uppskattas till 39 000. Cirka 12 procent av de svarande kommunerna anger att de inte har någon kö, medan 8 procent saknar kösystem. Det innebär att kommunen inte registrerar köande och de som anmäler sig först får plats. I dessa kommuner går det alltså inte att veta om det finns barn som skulle vilja gå men som inte får plats.
- Genom uppräknade bortfall är det beräknade totala antalet unika elever i landets kulturskolor drygt 180 000 individer i åldern 6–19 år. Siffran bygger på inlämnade deltagarlistor. Andelen i åldern 6–19 år som går i kulturskolan ligger stabilt på cirka 11 procent. Det är klart vanligast att kulturskoleelever är i skolåldern. Särskilt vanligt är det i åldern 9–11 år, där 18 procent i åldersgruppen går i kulturskolan. Redan under gymnasiet minskar dock andelen elever. I åldrarna under och över 6–19 år är andelen kulturskoleelever mycket liten. Flickor utgör en majoritet av kulturskoleeleverna, 58 procent av eleverna i åldern 6–19

år är flickor. Skillnaden i flickornas andel mellan deltagartillfällen och antalet unika elever (64 jämfört med 58 procent) tyder på att flickor i större utsträckning än pojkar deltar i fler än en kulturskolekurs.

- Kulturrådet har låtit SCB samköra uppgifter från kulturskolan med registeruppgifter om utländsk bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå. Analysen visar att bland unga 6–19-åringar i kulturskolan hade nästan 8 av 10 minst en förälder/vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning. Motsvarande andel i riket var 58 procent. Det är alltså en överrepresentation av barn och unga med föräldrar med högre utbildning i kulturskolan. Analysen visade också på en underrepresentation bland kulturskolans deltagare för nyinvandrade (upp till 4 år i landet), utlandsfödda och barn med utländsk bakgrund. Bland unga 6–19-åringar i kulturskolan hade 18 procent utländsk bakgrund. Motsvarande andel i befolkningen var 26 procent.
- Kommunernas samlade kostnader för kulturskolan har ökat under perioden 2011–2019, vilket tyder på att kulturskolan totalt sett i landet har fått mer pengar. Även med hänsyn till befolkningsutvecklingen har det blivit mer pengar räknat i kronor per invånare. Andelen som kostnaderna för kulturskolan utgör i kommunernas totala ekonomi ligger under perioden 2011–2019 stabilt på knappt 0,5 procent. Även om kulturskolans kostnader har ökat under perioden har även övriga kostnader i kommunerna ökat lika mycket. Kulturrådets sätt att mäta elevavgiften, där kulturskolans samlade intäkter från elevavgifter delas med antalet unika elever, visar på en genomsnittlig elevavgift på drygt 1 370 kr år 2019. Trenden visar på att elevavgifterna har minskat något från och med år 2011, vilket kan bero på att allt fler kommuner har helt avgiftsfri kulturskola och/eller sänkt sina elevavgifter. Antalet kommuner med avgiftsfri kulturskola år 2019 uppskattades till cirka 20 kommuner. Med tanke på att den genomsnittliga elevavgiften bygger på antalet inrapporterade unika elever och det finns en viss osäkerhet i dessa siffror bör dock tendensen tolkas med viss försiktighet. Tendensen inrymmer också höjda kulturskoleavgifter inom vissa kommuner under perioden.

Inledning

Uppdraget

Kulturrådet fick år 2018 i uppdrag att inrätta ett nationellt Kulturskolecentrum som en del av myndigheten.¹ I Kulturskolecentrums uppdrag ingår att stödja den kommunala kulturskolan bland annat genom statistik och uppföljning. Eftersom kulturskolestatistiken inte blev reglerad i lagen (2001:99) om den officiella statistiken står den utanför systemet för officiell statistik.

Bakgrund

Statistik om kulturskolor i Sverige samlades tidigare in av Sveriges Kulturskoleråd (f.d. Sveriges Musik- och Kulturskoleråd, SMOK). Ett problem med den tidigare statistiken var att det saknades tydliga definitioner, vilket gjorde underlagen osäkra och svåra att jämföra. Statistiken har varit i behov av utveckling.

Kulturrådet tog över statistikuppdraget 2018 och samlade in 2017 års statistik på samma sätt som Kulturskolerådet tidigare gjort.² Samtidigt inledde Kulturrådet ett arbete med att utveckla statistiken och ta fram nya definitioner. I arbetet med att ta fram den nya statistiken har synpunkter samlats in från landets kulturskolor och samråd har hållits med Kulturskolerådet och Sveriges Kommuner och Regioner. De definitioner som tagits fram finns i bilaga 1.

Denna rapport är den andra i ordningen efter utvecklandet av statistiken. Rapporten redovisar grundläggande data, med vissa jämförelser över tid. Kulturskolecentrums målsättning är att utöver dessa årliga sammanställningar även kunna göra fördjupningar inom olika områden med statistiken som utgångspunkt. Det sker även ett kontinuerligt utvecklingsarbete kring statistiken i form av exempelvis enkätfrågor och ökade svarsfrekvenser.

Genomförande

Insamlingen av 2019 års statistik gjordes av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Kulturrådet. En enkät skickades ut till samtliga 290 kommuner under vecka 7 via e-post och enkäten var öppen till och med 14 april 2020. Två påminnelser gick ut via e-post och därefter påmindes de som inte svarat via telefon.

Insamlingen bestod av två delar:

- En webbenkät med frågor om t.ex. organisation, elever och kurser, kösystem, publika evenemang samt uppdragsverksamhet.
- En lista med personnummer på samtliga elever som deltagit i den frivilliga kulturskoleverksamheten under året. Uppgifter om enskilda skyddas av sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). SCB är personuppgiftsansvarig för den behandling

1. Prop. 2017/18:164. En kommunal kulturskola för framtiden – en strategi för de statliga insatserna.

2. Kulturskolan i siffror. Statistik om kulturskoleverksamhet för år 2011–2017. Statens kulturråd, 2018-12-17.

av personuppgifter som SCB gjort i denna undersökning. Kulturrådet hanterar alltså inte personnummerlistorna utan får färdiga tabeller på aggregerad nivå från SCB.

Uppgifterna från webbenkäten har sammanställts av Kulturrådet. Personnummerlistorna har samkörts av SCB med registeruppgifter. Resultatet redovisas som antal unika elever och redovisas utifrån kön, åldersgrupp, utlandsfödd, utländsk bakgrund, nyinvandrad och föräldrarnas utbildningsnivå. I rapporten redovisas resultatet för riket.

Statistiken publiceras också på Kulturrådets webbplats.³ Där finns uppgifter redovisade per kommun och för riket samt där det är möjligt per region. I ett sökverktyg publiceras utvalda variabler och i excelfiler publiceras ett större antal variabler. Kulturskolestatistiken publiceras även i Kolada, en statistiktjänst från RKA, Rådet för främjande av kommunala analyser.⁴

Svarsfrekvenser

I insamlingen av 2019 års statistik svarade 241 av landets kommuner på enkäten. Genom enkät-svar samt kontakter med landets samtliga länssamordnare för kulturskolor framkommer att kultur- eller musikskolor enligt Kulturrådets definition (se sid 8) finns i samtliga av landets 290 kommuner utom tre. Dessa kommuner är Grums, Surahammar och Vilhelmina. Svarsfrekvensen på enkäten utifrån de 287 kommuner som har kulturskola blev då 84 procent (tabell 1).

Svarsfrekvensen för inlämningen av personnummerlistor var 55 procent, 159 av 287 kommuner med kulturskola lämnade in sådana listor (tabell 2). Det var en liten ökning jämfört med insamlingen 2018 där drygt 50 procent av kommunerna lämnade in listor. Orsakerna till att kulturskolorna inte lämnade in personnummer var flera:

- personnummer hade inte registrerats för de deltagande eleverna
- personnumren var svåra att få fram ur vissa av de datasystem som användes för administration av elever och kurser
- kulturskolan var osäker på hur regelverket såg ut när det gällde utlämning av personuppgifter eller medgav inte kommunen att sådana uppgifter lämnades ut.

Tabell 1. Svarsfrekvens webbenkät, 2011–2019.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antal svarande	242	272	258	268	256	240	197	247	241
Ej svar	42	12	26	15	27	43	86	38	46
Summa kommuner med kulturskola	284	284	284	283	283	283	283	285	287
Svarsfrekvens*	85,2	95,8	90,8	94,7	90,5	84,8	69,6	86,7	83,9

*Beräknat på de kommuner som har kulturskola.

3. <https://www.kulturradet.se/kulturskolecentrum/statistik/>

4. <https://www.kolada.se/>

Tabell 2. Svarsfrekvens inlämning av personnummer, 2019.

	2019
Antal svarande	159
Ej svar	128
Summa kommuner med kulturskola	287
Svarsfrekvens*	55,4

*Beräknat på de kommuner som har kulturskola.

Statistik under utveckling

Den statistiska insamlingen och presentationen av kulturskolornas verksamhet är av stor betydelse för att kunna följa upp kulturskolorna. Det har tagits stora steg i utvecklingen av statistiken och utvecklingsarbetet fortsätter kontinuerligt på Kulturskolecentrum. Men det finns fortfarande vissa brister i statistikrapporteringen. Därför är det viktigt att en del resultat tolkas med viss försiktighet. Eftersom det är förhållandevis många kommuner med kulturskola som varken besvarat enkäten eller lämnat in personnummerlistor finns det en osäkerhet i resultaten. Vissa resultat har räknats upp för att motsvara antal i hela riket. I regel redovisas dock resultaten i andelar av de svarande på den aktuella frågan.

Läsanvisning

Rapporten är uppdelad i följande delar: De inledande kapitlen utgår från resultaten i webbenkäten och beskriver i tur och ordning kulturskolornas organisation, vilka ämnen och kurser som erbjuds i kulturskolan, deltagartillfällen och förekomst av köer till kulturskolan. Därefter följer ett kapitel som beskriver de elever som går i kulturskolan. Kapitlet utgår främst från resultatet från personnummerinsamlingen med analys av unika elevers bakgrundsfaktorer. Kapitlet efter redogör för kulturskolornas ekonomi och elevavgifter. Rapporten avslutas sedan med metodbeskrivning, definitioner, tabeller och enkäten för 2019. I rapporten presenteras endast nationella siffror. För data per kommun och region, se Kulturskolecentrums webbplats, <https://www.kulturredet.se/kulturskolecentrum/statistik>.

Organisation

Kommuner med kommunala kulturskolor

Kommunal kulturskola finns i nästan alla landets kommuner. De kommuner som år 2019 saknade kommunal musik- eller kulturskola enligt Kulturrådets definition – *En verksamhet där barn och unga erbjuds möjlighet att lära, skapa och utöva kulturella och konstnärliga uttryckssätt; Pedagogen har relevant utbildning eller lång praktisk erfarenhet av ett visst kulturuttryck; Verksamheten är helt eller delvis finansierad av kommunen* – var Grums, Surahammar och Vilhelmina. Jämfört med tidigare studerade år, 2011–2018, har antalet kommuner med kultur-/musikskolor ökat något, se tabell 3.

Tabell 3. Antal kommuner med kulturskola, 2011–2019.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antal kommuner med kommunal kulturskola	284	284	284	283	283	283	283	285	287
Antal kommuner som saknar kommunal kulturskola	6	6	6	7	7	7	7	5	3
Totalt antal kommuner	290	290	290	290	290	290	290	290	290

Huvudmannaskap

I de allra flesta kommuner, 94 procent, var kommunen år 2019 huvudman för kulturskoleverksamheten (tabell 4). I övriga kommuner delade antingen kommunen huvudmannaskapet med en annan huvudman eller var det enbart en annan huvudman för kulturskoleverksamheten. Dessa lösningar var ungefär lika vanliga (tabell 5). Andelen kommuner som har andra aktörer än enbart kommunen som huvudmän har varierat mellan 2 och 7 procent under perioden 2011–2019.

Tabell 4. Huvudman för kulturskoleverksamheten 2011–2019, andel i procent.

Huvudman	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kommun	97	97	97	94	95	97	98	93	94
Kommun och annan eller enbart annan	3	3	3	6	5	3	2	7	6
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabell 5. Huvudman för kulturskoleverksamheten, 2019, antal.

Huvudman för kommunal kulturskola	Antal kommuner
Enbart kommunen	224
Både kommunen och annan utförare	7
Enbart annan utförare	8
Ej svar	48
Summa kommuner med kulturskola	287

Ämnen och verksamhet

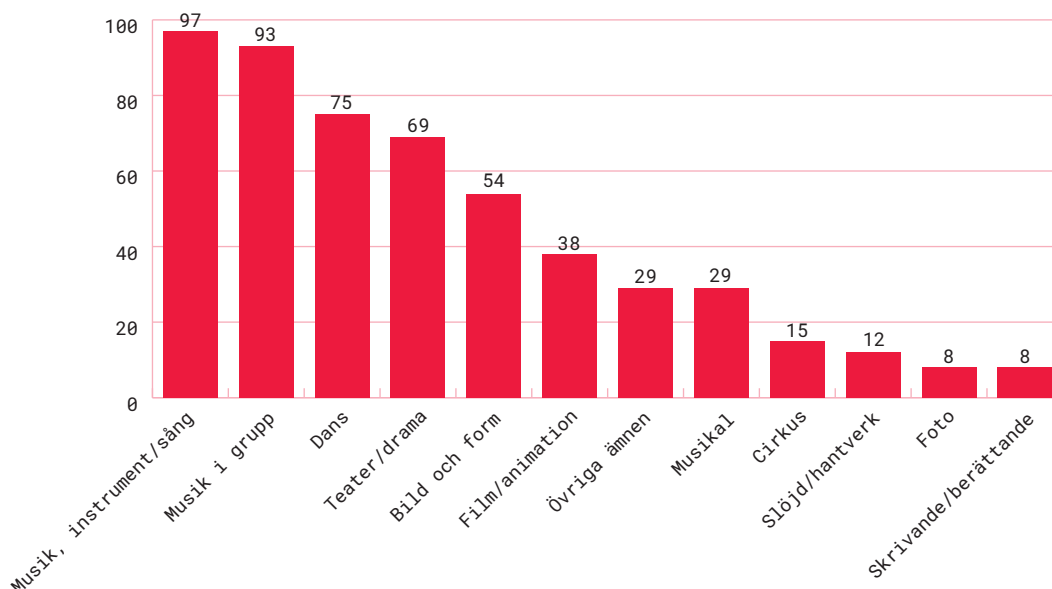
Ämneskurser

Kulturskolan har sedan utvecklingen från ren musikskola kommit att omfatta allt fler typer av kurser och verksamheter. Kulturskolan utgår främst från den frivilliga verksamheten som i regel görs på fritiden och i vissa fall på skoltid. I detta avsnitt redovisas vilka ämnen som erbjuds i långa och korta ämneskurser.

- Långa ämneskurser har vi definierat som en kurs med minst 10 kurstillfällen och de går vanligen över en termin med ett kurstillfälle i veckan.
- Korta ämneskurser definieras som kurser där antalet kurstillfällen varierar mellan 1 och 9. Sådana kurser ges både under terminerna, på helger och på loven.

Kommunerna kan erbjuda ämnena som antingen långa eller korta ämneskurser eller både och. För att beskriva vilka ämnen som erbjuds i landets kulturskolor har Kulturrådet från och med 2018 års statistik delat in ämnena i 12 grupper. Vi har valt att dela upp musikämnet i två kategorier; dels deltagande i musik i instrument- eller sångundervisning, dels musik i grupp, det vill säga deltagande i ensemble, orkester, kör eller musikgrupp/band.

Nästan alla svarande kommuner anger att de erbjuder musikkurser i någon form. Av de svarande anger 97 procent att de erbjuder musikkurser i form av instrument/sång, medan nästan lika stor andel (93 procent) erbjuder musik i grupp i form av orkester, ensemble, kör, musikgrupp eller band (figur 1). De få procent som återstår för att musik i någon form ska erbjudas i samtliga kommuner verkar handla om felrapportering av kommunerna, då en genomgång av dessa kommuners hemsidor visar att samtliga erbjuder musikundervisning. De näst vanligaste ämnena efter musik är dans och drama/ teater som 75 respektive 69 procent av kommunerna erbjuder. Därefter följer bild och form (54 procent), film/animation (38 procent) samt musikal och övriga ämnen (29 procent vardera). För mer information om ämneskurser, se tabell 16 i Bilaga 2.

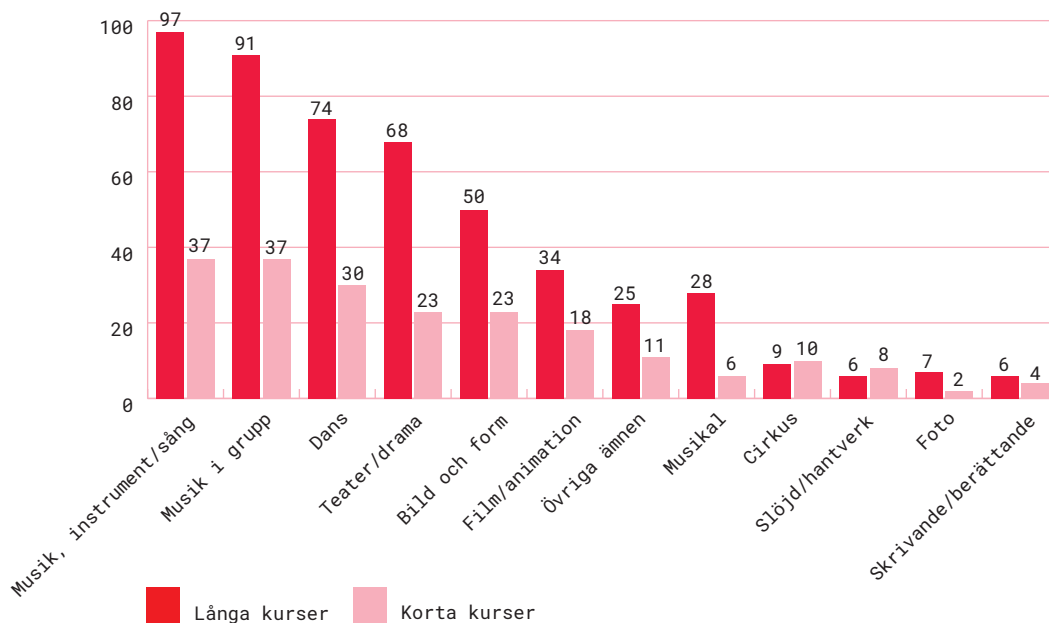

Figur 1. Andel kommuner som erbjuder olika ämnen i kulturskolan, långa och/eller korta ämneskurser, 2019. Procent.

Resultatet innehåller troligen viss felrapportering av kommuner eftersom samtliga kulturskolor i landet erbjuder musik.

Kulturskolan i siffror

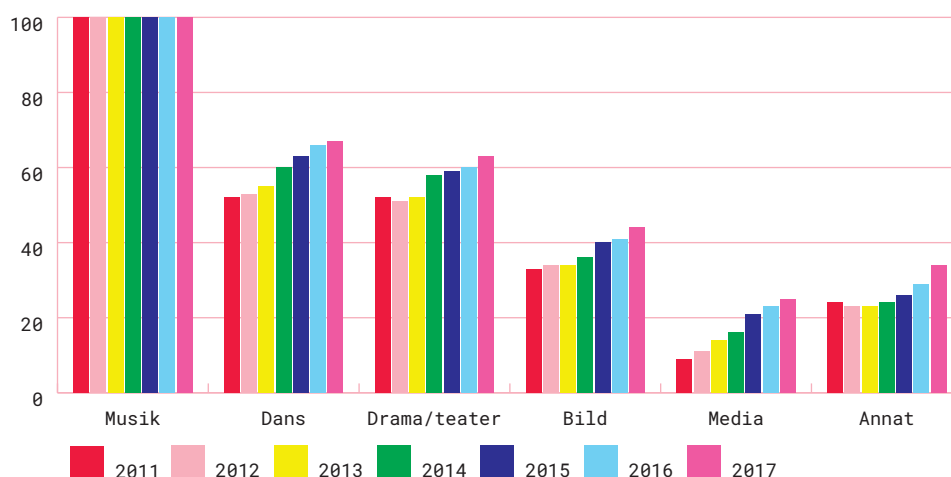
Jämför vi långa och korta ämneskurser ser vi liknande fördelningar mellan ämnena. Figur 2 visar dock att slöjd/hantverk och cirkus är förhållandevis vanligare som korta kurser än som långa kurser. Som korta kurser är båda ämnena även mer populära än musikal, till skillnad från motsvarande förhållande i långa kurser.

Figur 2. Andel kommuner som erbjuder olika ämnen i kulturskolan, långa respektive korta kurser, 2019. Procent.

Jämfört med 2018 är det endast små skillnader i hur stor andel av kommunerna som 2019 erbjuder de olika ämnena. I tidigare undersökningar fram till 2018 var kulturskoleämnena indelade i 6 grupper. En av anledningarna till att införa en mer detaljerad och utökad indelning var att kulturskolorna erbjuder allt fler ämnen.⁵ Ökningen av andelen kommuner som erbjuder olika ämnen för perioden 2011–2017 visas i figur 3.

5. Kulturskolan i siffror. Statistik om kulturskoleverksamhet för år 2011–2017. Statens kulturråd, 2018.

Figur 3. Andel kommuner som erbjuder olika ämnen (ämneskurser) 2011–2017. Procent.

Det utökade antalet ämnen i undersökningarna och räkningen av både korta och långa kurser gör att uppgifterna för 2018 och 2019 alltså inte är helt jämförbara med de för åren 2011–2017. För de ämnen som motsvarar varandra kan vi dock se att andelen kommuner som erbjuder ämnet genomgående är högre 2018 och 2019 än för den tidigare perioden.

Kurstyper/verksamhet

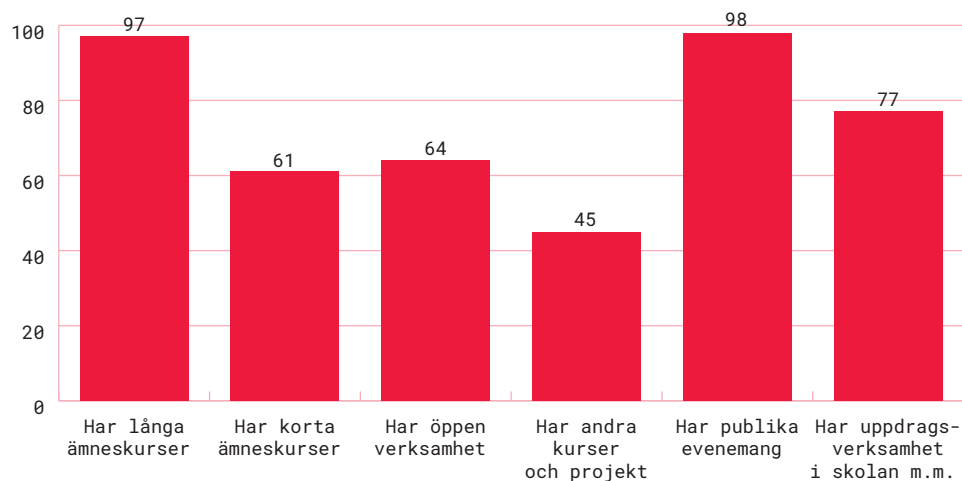
Utöver de korta och långa ämneskurserna erbjuder kommunerna flera andra typer av kurser i sin verksamhet. Vi har delat in verksamheten i den nämnda frivilliga kulturskoleverksamheten (frivillig och valbar för eleverna) och i uppdragsverksamhet. Den frivilliga kulturskoleverksamheten kan vara förlagd på elevens fritid och i vissa fall under skoldagen, men den ingår inte i den obligatoriska skolan. I den frivilliga verksamheten ingår utöver de långa och korta ämneskurserna även:

- Öppen verksamhet: Verksamhet i öppna former där eleverna vanligen inte behöver anmäla sig. Verksamheterna kan vara prova-på kurser eller drop-in kurser.
- Andra kurser och projekt: Verksamheter som inte passar in i de tidigare beskrivna kategorierna. Dessa projekt kan vara kurser som riktar sig till särskilda målgrupper, verksamhet på fritidshem eller fritidsgård, integrationsprojekt, lovkurser/läger eller särskilda projekt.
- Publika evenemang: Konserter, föreställningar eller utställningar öppna för allmänheten. Uppvisningstillfällen för endast familj och närstående räknas inte in.

De flesta kulturskolor bedriver också uppdragsverksamhet. Denna uppdragsverksamhet kan till exempel bestå i att bedriva musikundervisningen i den ordinarie skolan, vilken då är obligatorisk för eleverna. Den kan också bedrivas på uppdrag av andra aktörer utanför den frivilliga kulturskoleverksamheten.

Kulturskolan i siffror

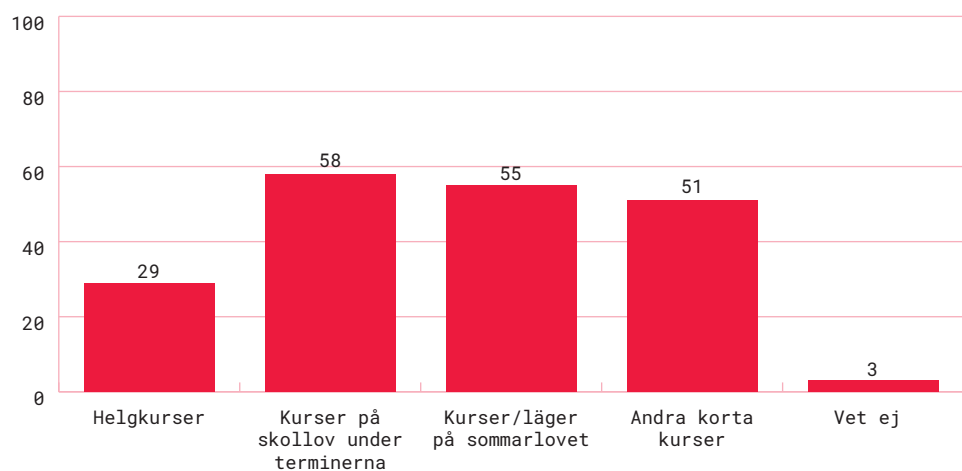
Förekomsten av de olika sorters kurserna varierar (figur 4). Det vanligaste är att erbjuda långa ämneskurser, vilket nästan alla (97 procent) svarande kommuner anger. Knappt två av tre kommuner erbjuder korta ämneskurser och ungefär lika stor andel har öppen verksamhet. Knappt hälften erbjuder andra kurser och projekt. Nästan alla svarande kommuner anger att de haft publika evenemang under 2019. Uppdragsverksamhet förekom i 77 procent av de svarande kommunerna.

Figur 4. Andel kommuner med olika verksamhet inom den frivilliga kulturskolan respektive andel kommuner med uppdragsverksamhet, 2019. Procent.

Korta kurser

Bland de korta kurserna var det ungefär lika vanligt att kommunerna erbjöd kurser på skollov under terminerna (58 procent), kurser/läger på sommarlovet (55 procent) och andra korta kurser (51 procent). Knappt tre av tio kommuner erbjöd helgkurser under 2019 (figur 5).

Figur 5. Andel kommuner som anger typ av verksamhet inom korta kurser, 2019. Procent.

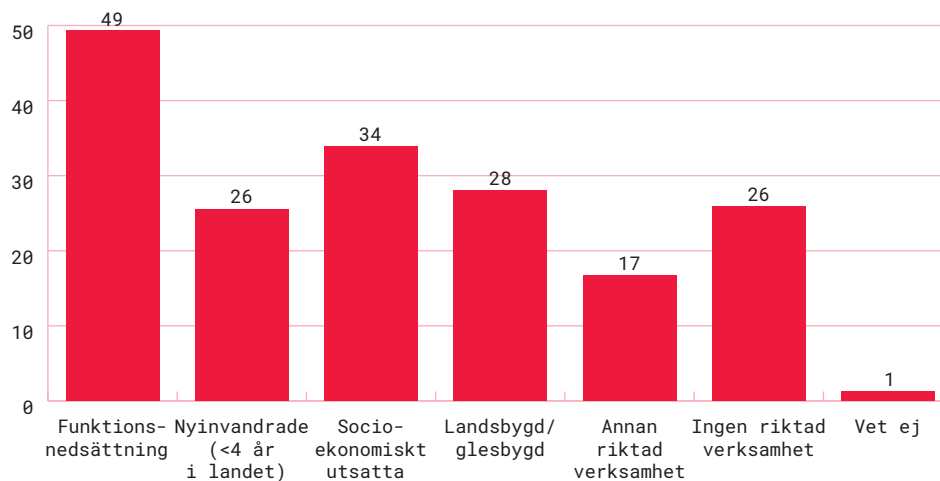
Särskilt riktade kurser

Inom den frivilliga kulturskoleverksamheten förekommer även kurser som riktar sig till en specifik målgrupp. Knappt hälften av de svarande kommunerna erbjöd kurser särskilt riktade till barn och unga med funktionsnedsättning, en tredjedel anger att de hade kurser till ekonomiskt utsatta barn och unga, medan en fjärdedel av kommunerna hade kurser riktade till nyinvandrade. Kurser som särskilt riktar sig till barn och unga boende på landsbygd/i glesbygd erbjöds av 28 procent av kommunerna (figur 6).

De 17 procent av kommunerna som hade annan riktad verksamhet under 2019 anger som exempel verksamhet mot målgrupper småbarn/förskolor, äldre/äldreboenden, hemmasittande ungdomar, barn på fritidsgårdar, barn med psykisk ohälsa och hbtq-personer.

En dryg fjärdedel av kommunerna hade ingen särskilt riktad verksamhet under 2019. Även om en kommun inte har särskilt riktade kurser till dessa målgrupper kan de erbjudas plats i den ordinarie verksamheten. Det är därför troligt att barn och unga ur dessa målgrupper även går i kulturskolan i ordinarie kurser.

Jämfört med 2018 har andelen kommuner som ordnat särskilda kurser till barn och unga med funktionsnedsättning ökat från 41 till 49 procent år 2019, medan andelen kommuner som erbjöd verksamhet till nyinvandrade har minskat från 36 procent till 26 procent.

Figur 6. Andel kommuner som anger typ av särskilt riktad verksamhet, 2019. Procent.

Publika evenemang

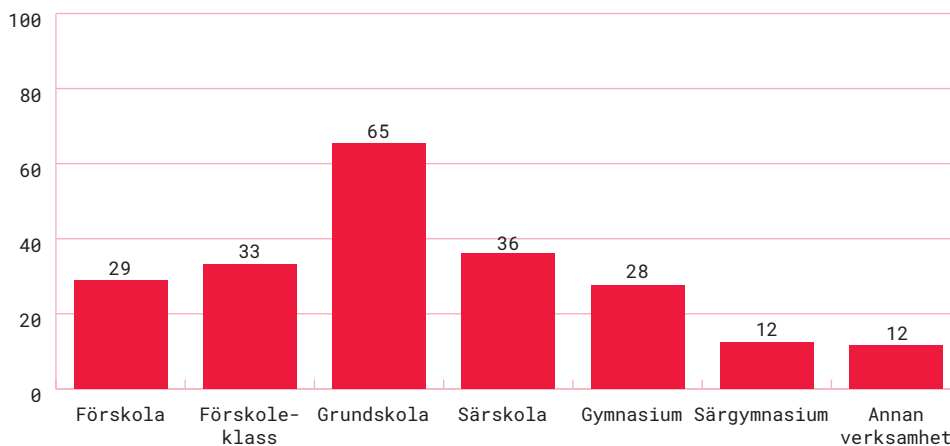
Nästan alla kommuner, 98 procent, har haft publika evenemang under 2019. Totalt angav 230 kommuner att de genomfört 10 362 publika evenemang under 2019, vilket innebär ett snitt på 45 publika evenemang per kommun.

Uppdragsverksamhet

Av de svarande kommunerna angav 77 procent att de hade uppdragsverksamhet under 2019. Figur 7 visar att grundskolan är den klart vanligaste mottagaren för uppdragsverksamhet, med 65 procent av de svarande. Därefter är det ungefär lika vanligt att uppdragsverksamheten riktar sig till

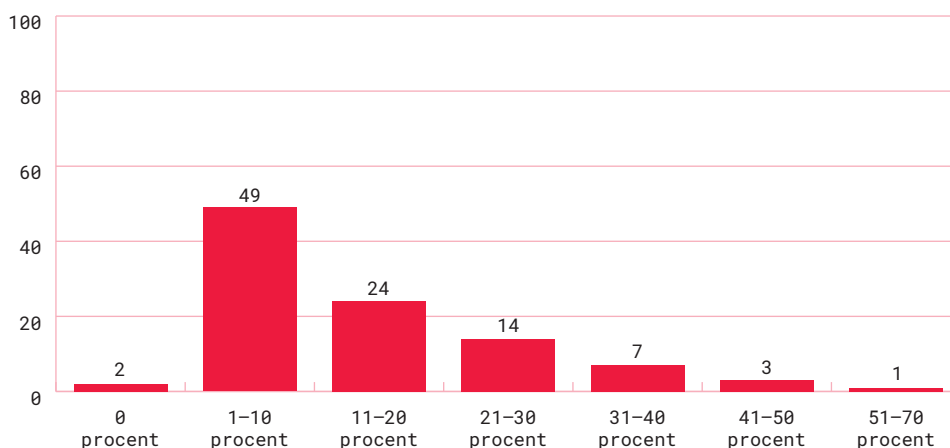
Kulturskolan i siffror

särskola (36 procent), förskoleklass (33 procent), gymnasium (29 procent) och förskola (28 procent). Särskola och annan verksamhet är mindre vanligt. De kommuner som angett "annan verksamhet" ger som exempel folkhögskola och högskola, äldreboenden, verksamhet för LSS-boende, daglig verksamhet, vuxenutbildning, SFI och verksamhet på fritidshem.

Figur 7. Andel verksamheter som uppdragsverksamhet bedrivits inom, 2019. Procent.

När kommunerna uppskattar hur stor andel av kulturskolans totala verksamhet som bestod av uppdragsverksamhet under 2019 är det vanligast att uppdragsverksamheten stod för mellan 1–10 procent av den totala verksamheten, nästan hälften av kommunerna angav det. En fjärdedel av kommunerna angav att uppdragsverksamheten stod för 11–20 procent av den totala verksamheten (figur 8).

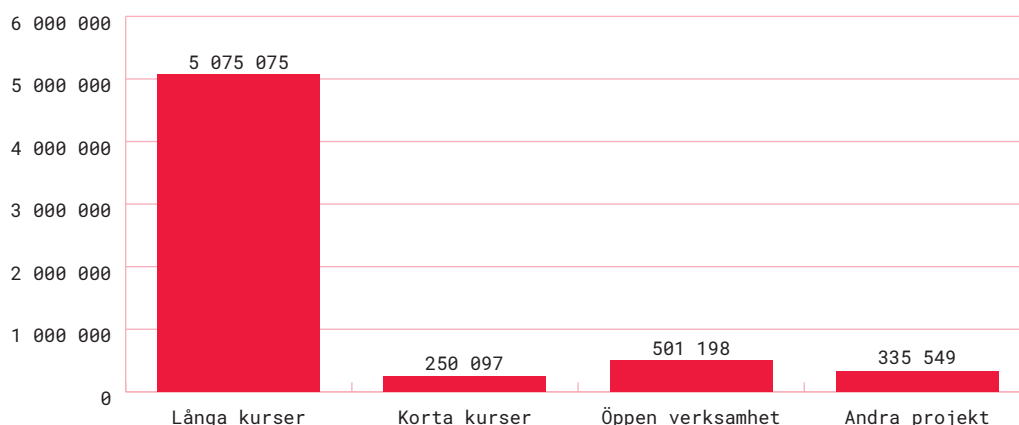
Figur 8. Uppskattad andel uppdragsverksamhet av kommunernas totala kulturskoleverksamhet, 2019. Procent.

Deltagartillfällen

För att mäta omfattningen av kulturskolans olika verksamheter har vi tagit fram ett mått som vi kallar "deltagartillfällen". Detta mått beräknas genom att räkna antalet deltagare vid varje kurstillfälle och sedan summera detta för årets verksamhet. På så vis kan volymer räknas fram och jämföras mellan till exempel olika verksamheter, kursformer eller olika kommuner. I detta kapitel redovisas antalet deltagartillfällen för den frivilliga kulturskolverksamheten i form av ämneskurser (långa och korta), öppen verksamhet, samt andra kurser och projekt. Deltagartillfällen som mått ersätter det tidigare "elevplatser". För information om antalet elevplatser tidigare år, se *Kulturskolan i siffror – sammanfattning av tillgänglig statistik 1997–2018*.⁶

Antalet deltagartillfällen för riket har räknats upp (se avsnittet Metod och datakällor) för att kompensera för de kommuner som inte lämnat uppgifter i enkäten. Figur 9 visar att den frivilliga kulturskoleverksamheten huvudsakligen bedrivs i form av långa ämneskurser. Dessa står för cirka 82 procent av deltagartillfällena. De korta kurserna spelar en betydligt mindre roll, med 4 procent av de angivna kurstillfällena. Den öppna verksamheten står för 8 procent och andra projekt står för 5 procent av deltagartillfällena i den frivilliga kulturskolverksamheten.

Jämfört med 2018 var de långa kursernas del av deltagartillfällen liknande, runt 80 procent. Däremot fanns det en skillnad för de korta ämneskurserna, som år 2018 stod för 12 procent och för den öppna verksamheten, som stod för 3 procent. Andra projekt hade en liknande andel, runt 5 procent.

Figur 9. Antal deltagartillfällen för olika typer av frivillig kulturskoleverksamhet. 2019. Uppräknade värden.

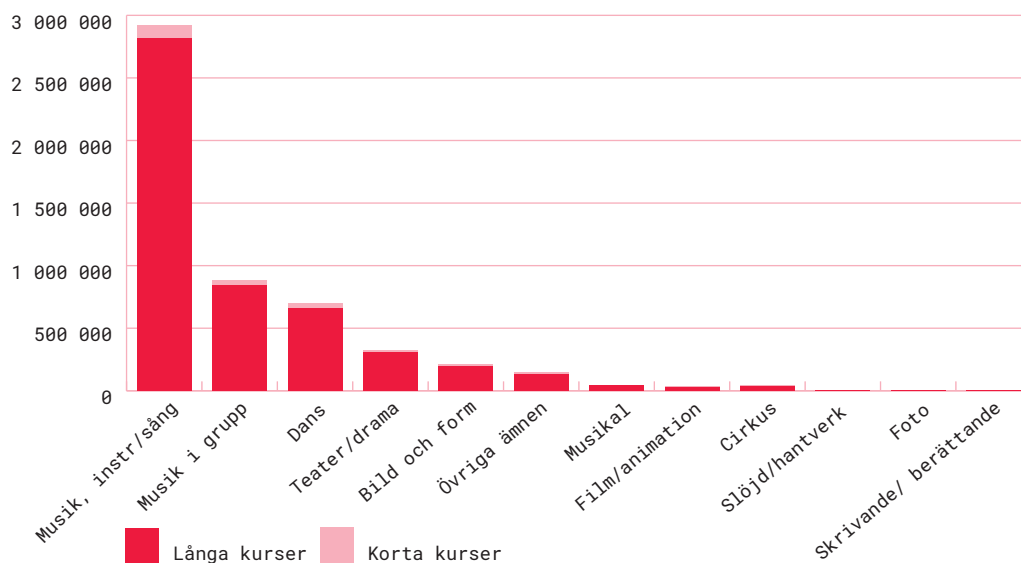
Delar vi in de långa och korta ämneskurserna utifrån ämne ser vi att musik dominerar deltagartillfällena med eftertryck. De två musiktyperna står för drygt 7 av 10 deltagartillfällen totalt (tabell 6). Särskilt betydande är det enskilda musikutövandet (instrument/sång), som står för mer än hälften av de totala deltagartillfällena i långa och korta ämneskurser (55 procent). Dans följer därefter med 13 procent av de totala deltagartillfällena. De stora skillnaderna i deltagartillfällen mellan ämnena illustreras i figur 10.

6. Kulturskolan i siffror. Sammanfattning av tillgänglig statistik 1997–2018. Statens kulturråd, 2019.

Kulturskolan i siffror

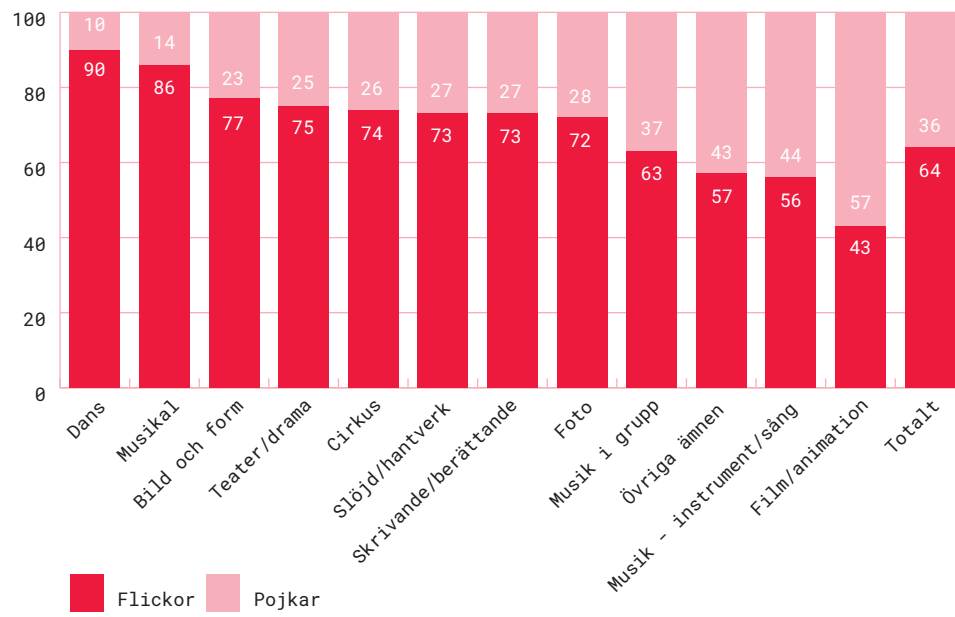
Tabell 6. Deltagartillfällena per ämne och kön, långa och korta ämneskurser, 2019. Uppräknade värden.

Ämne	Deltagartillfällena, totalt antal	Varav deltagartillfällena långa kurser	Varav deltagartillfällena korta kurser	Fördelning mellan ämnen, procent
Musik – instrument, sång	2 924 385	2 814 519	109 866	54,9
Musik – ensemble, orkester, kör, musikgrupp/band	878 140	844 585	33 556	16,5
Dans	700 035	657 098	42 937	13,1
Teater/drama	322 853	305 074	17 780	6,1
Bild och form	210 642	197 480	13 162	4,0
Övriga ämnen	151 184	135 315	15 869	2,8
Musikal	44 390	41 480	2 910	0,8
Film/animation	38 043	31 512	6 531	0,7
Cirkus	40 278	36 373	3 905	0,8
Slöjd/hantverk	7 015	4 992	2 023	0,1
Foto	3 374	3 245	129	0,1
Skrivande/ berättande	4 834	3 403	1 431	0,1
Summa	5 325 172	5 075 075	250 097	100

Figur 10. Deltagartillfällena per ämne, långa och korta ämneskurser, 2019. Uppräknade värden.

Jämför vi kön deltar flickor i större utsträckning än pojkar i samtliga kulturskoleämnen utom i film/animation (figur 11). I detta ämne utgör pojkar 57 procent av deltagartillfällena i långa och korta kurser. Den största differensen mellan könen finns i ämnena dans och musikal, där cirka 9 av 10 deltagartillfällen görs av flickor. Sammanlagt utgör flickor 64 procent av deltagartillfällena. Siffrorna bör dock tolkas med viss försiktighet, eftersom bara runt hälften av de kommuner som i enkäten angett deltagartillfällen även kunnat ange deltagartillfällen uppdelat på kön.

Figur 11. Flickors och pojkars andelar av deltagartillfällena, långa och korta kurser i kulturskolan, 2019. Procent.

Elever i kö

I enkäten tillfrågades kommunerna om de hade kö till kulturskoleverksamheten i början av höstterminen 2019. Antalet i kö har redovisats olika av kommunerna. En del räknar samtliga köplatser, oavsett om eleven köar till mer än en kurs eller redan går på kulturskolan men köar till ett annat ämne. Barn som är för unga att börja har också räknats in av några kulturskolor. En del har endast räknat unika individer som köar. I undersökningen av 2020 års verksamhet kommer frågan om antal individer i kö till kulturskolan utvecklas.

Av de svarande kommunerna anger 79 procent att de har barn som köar (figur 12). År 2018 var det en något större andel (82 procent) som angav att de hade kö. Antalet barn i kö uppskattas till knappt 39 000, en viss minskning jämfört med de cirka 45 000 som angavs stå i kö år 2018. Minskningen kan dock bero på att fler kommuner besvarade enkäten för verksamheten 2018 än för 2019. I genomsnitt står 231 barn i kö i de kommuner som anger att de har kö. Av de svarande kommunerna anger 12 procent att de inte har någon kö, en liknande andel som 2018 (11 procent). I 8 procent av kommunerna saknas ett kösystem. Det innebär att kommunen inte registrerar köande och de som anmäler sig först får plats. I dessa kommuner kan det ändå finnas barn som vill gå i kulturskolan men som inte lyckades få en plats, likväl som att det kan vara att inga barn "köar".

Figur 12. Andel kommuner med kö till kulturskolan, 2019. Procent.

Elever i kulturskolan

Antalet deltagartillfällen ger en bild över kulturskolornas aktiviteter, men för att komplettera bilden av vilka individer det är som går i kulturskolan har vi tagit fram måttet "unika elever". Antalet unika elever i kulturskolan utgår från två källor; dels har kulturskolorna lämnat in personnummer på de elever som deltagit i verksamheten 2019, dels har kommunerna i enkäten fått ange hur många unika elever som deltagit i verksamheten 2019.

Personnummerlistor

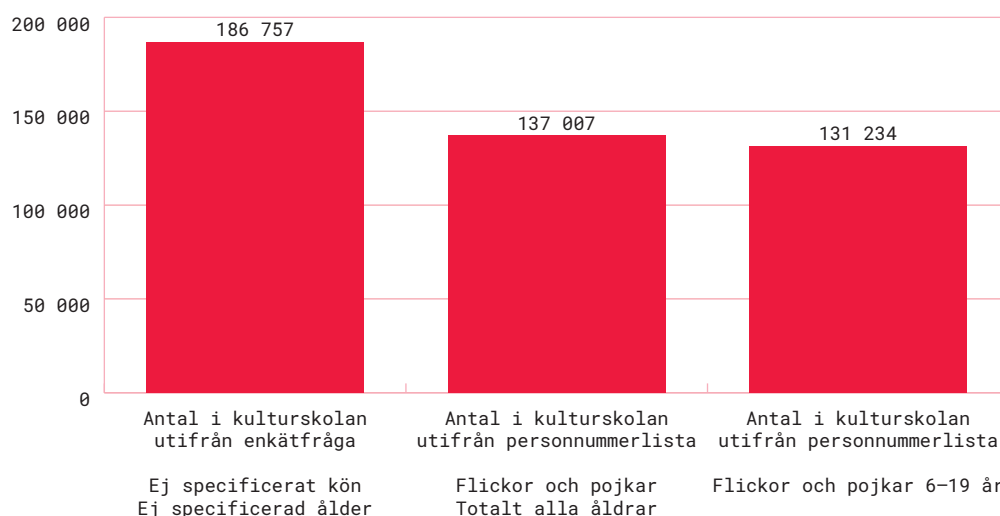
Kommunernas personnummerlistor lämnades till SCB, där dessa samkördes med registeruppgifter. De registeruppgifter som användes var föräldrarnas utbildning och uppgift om utländsk bakgrund. Resultatet sammanställdes i tabeller av SCB och levererades till Kulturrådet. Syftet med insamlingen av personnummer är att kunna redovisa de som deltagit i kulturskoleverksamheten utifrån antal, ålder, kön, socioekonomisk bakgrund samt härkomst. Som socioekonomisk bakgrund används föräldrarnas utbildning. Som härkomst används utländsk bakgrund, utlandsfödd och nyinvandrad (kortare vistelsetid än 4 år i Sverige).

Av landets 287 kommuner med kulturskola lämnade 144 kommuner (51 procent) in deltagarlistor innehållande personnummer. Observera att de uppgifter och den analys som vi här presenterar baseras på de deltagare där kulturskolorna har registrerat personnummer. En del kulturskolor registrerar inte personnummer för alla delar av sin verksamhet. Det är framförallt verksamhet som bedrivits i öppna former utan anmälan där personnummer inte registrerats. En konsekvens av detta är att antalet unika individer kan vara något underskattat och att uppgifterna främst speglar de elever som går i långa eller korta ämneskurser. Ämneskurserna står dock för huvuddelen, cirka 86 procent, av den frivilliga kulturskoleverksamheten, vilket innebär att resultatet kan ses som representativt för den frivilliga kulturskoleverksamheten som helhet.

Enkätfråga

För att komplettera insamlingen av personnummerlistor ställde vi en fråga i enkäten där kommunerna fick ange hur många unika elever som deltagit i kulturskolan under 2019. I frågan specificerades inte ålder eller kön, och det går av naturliga skäl heller inte att koppla på bakgrundsvariabler från registerdata på samma sätt som för personnummerlistorna. Svaren på enkätfrågan kan dock komplettera bilden av unika elever, då ett betydligt större antal kommuner besvarade enkätfrågan än som skickade in personnummerlistor, 238 jämfört med 144 kommuner. Antalet unika individer skiljer sig därför en hel del åt mellan rapporteringarna, se figur 13. I enkätfrågan angav kommunerna totalt 186 757 unika elever, medan personnummerlistorna gav totalt 137 007 individer i alla åldrar och 131 234 elever i åldern 6–19 år. Elever i denna åldersgrupp utgör 96 procent av det totala antalet inrapporterade unika elever, vilket också tyder på att det främst är långa ämneskurser som rapporterats in i personnummerlistorna.

Kulturskolan i siffror

Figur 13. Antal unika elever i kulturskolan, utifrån enkätfråga och personnummerlistor, 2019. Inrapporterade värden.

Antal svarande: Enkätfråga: 238 kommuner; personnummerlistor: 144 kommuner.

För att ge en mer heltäckande bild av det totala antalet unika elever i kulturskolan har vi räknat upp antalet individer för att kompensera för de kommuner som inte lämnat uppgifter (se avsnittet Metod och datakällor). Uppräkningen har gjorts utifrån personnummerlistorna, då ålder på eleverna var specificerat i dessa listor.

Antal elever fördelat på kön och ålder

I tabell 11 redovisas antalet unika individer som deltagit i kulturskolan under året med uppräknade värden. Notera att uppgifterna för 2015–2017 inte är helt jämförbara med uppgifterna för 2018 och 2019. Antalet elever de två sista åren har beräknats utifrån antalet unika elever i åldrarna 6–19 år och räknats upp utifrån från de inlämnade personnummerlistorna. För år 2015–2017 angav kulturskolorna en totaluppgift utan att specificera åldern och därför ingår alla unika elever, oavsett ålder.

Tabell 11. Antal och andel unika individer som går i kulturskolan 2015–2019. Uppräknade värden.

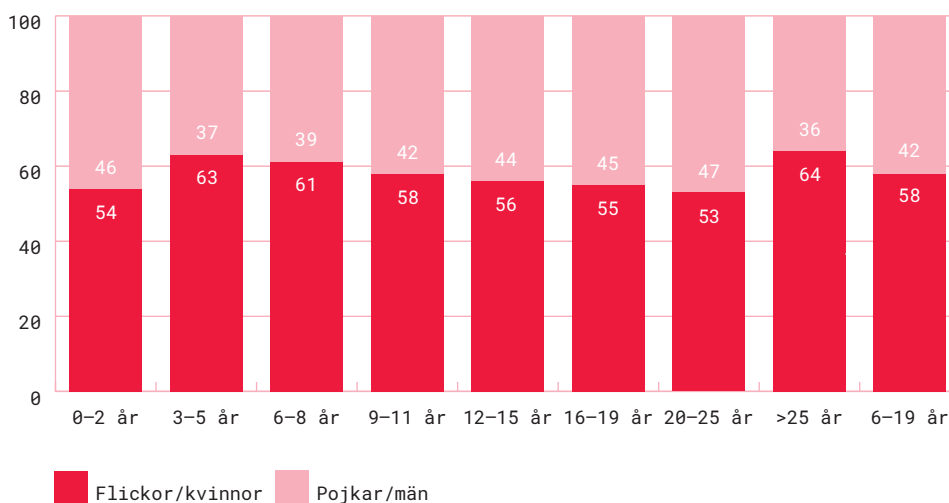
	2015	2016	2017	2018	2019
Antal unika barn och unga* som går i kulturskolan. Uppräknade värden	175 000	179 900	181 200		
Antal unika barn och unga 6–19 år* som går i kulturskolan. Uppräknade värden				173 900	181 202
Andel av alla barn och unga 6–19 år som går i kulturskolan, flickor och pojkar	11,5	11,5	11,3	10,6	10,8
Andel flickor/kvinnor av kulturskolans unika individer 6–19 år, procent				58	58

* För år 2018 och 2019 är antalet unika elever i åldrarna 6–19 år beräknat på de inlämnade personnumren. Observera att en del kulturskolor inte registrerar personnummer för vissa delar av sin verksamhet och därför är antalet en underskattning. För år 2015–2017 angav kulturskolorna en totaluppgift men utan att specificera åldern och därför ingår alla unika elever oavsett ålder.

Tabell 11 visar att antalet unika elever har ökat mellan 2015 och 2017. Det går dock inte att säga huruvida det har skett en ökning eller minskning av antalet elever 2018 och 2019 eftersom dessa års siffror har beräknats på ett annat sätt och troligtvis är något underskattade. Vi kan dock se att det skett en viss ökning mellan 2018 och 2019, från knappt 174 000 till drygt 180 000 unika elever.

Andelen barn och unga i åldern 6–19 år som deltagit i kulturskolan 2019 var 11 procent. Denna andel tycks ha varit relativt stabil under perioden 2015–2019. Även om antalet unika individer i kulturskolan har ökat så har inte andelen ökat. Det beror på att antalet personer i målgruppen har ökat på grund av befolkningstillväxten.

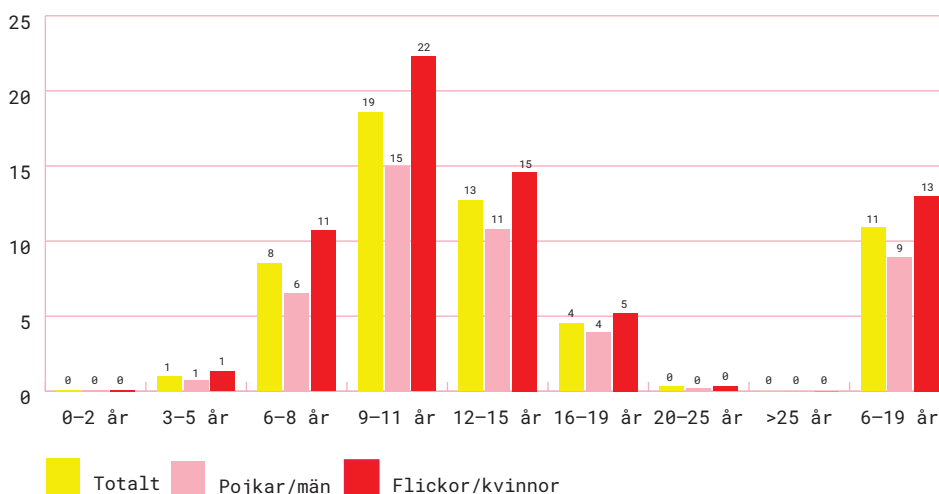
Tabell 11 visar också att andelen flickor/kvinnor av kulturskolans unika individer i åldern 6–19 år var 58 procent 2019, samma andel som år 2018. I samtliga åldersgrupper är det en större andel flickor/kvinnor än pojkar/män som går i kulturskolan (figur 14). Den största skillnaden mellan könen finns i åldersgrupperna 3–5 år och deltagare över 25 år. Från 6 års ålder fram till 25 år minskar skillnaderna mellan könen och i åldersgruppen 20–25 år är det en mer jämn fördelning, med 53 procent kvinnor och 47 procent män. Jämfört med fördelningen mellan könen i deltagartillfällen är skillnaden i deltagartillfällen större än i unika elever. Det tyder på att flickor i högre utsträckning än pojkar går fler kurser i kulturskolan.

Figur 14. Könsfördelning i olika åldersgrupper, andel unika individer i kulturskolan. Inrapporterade värden (personnummerlistor). 2019. Procent.

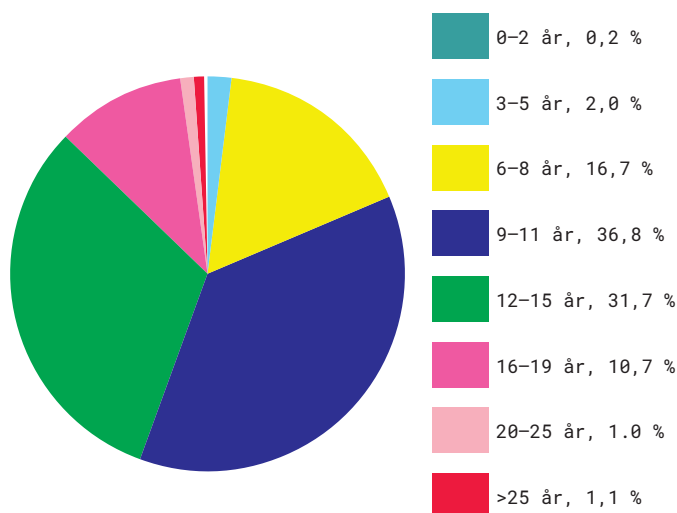
Figur 15 visar åldersfördelningen bland unika barn och unga i kulturskolan. Figuren bygger på inrapporterade uppgifter i personnummerlistorna. Den grupp med störst andel kulturskoleelever är barn 9–11 år, där 18 procent av målgruppen deltagit i kulturskolan. Därefter kommer gruppen med 12–15-åringar, där 13 procent deltagit. Figuren bekräftar även de tidigare nämnda resultaten att yngre och äldre åldersgrupper i mycket liten utsträckning går i kulturskolan, åtminstone på kurser där personnummer samlas in. De unika eleverna är särskilt koncentrerade till grundskolan. I gymnasieåldern (16–19 år) utgör andelen unika elever till exempel nästan en tredjedel av andelen under högstadietåldern (12–15 år). I samtliga åldersgrupper är andelen flickor/kvinnor i kulturskolan större än andelen pojkar/män.

Kulturskolan i siffror

Figur 15. Andel i olika åldersgrupper som går i kulturskolan, totalt respektive uppdelat på kön. Inrapporterade värden (personnummerlistor). 2019. Procent.

Figur 16 illustrerar ett annat sätt att visa fördelningen mellan åldersgrupper i kulturskolan. Av det totala antalet inrapporterade unika elever utgör 9–11-åringar den största gruppen (37 procent). Därefter följer 12–15-åringar (32 procent), 6–8-åringar (17 procent) och 16–19-åringar (11 procent). Övriga åldersgrupper utgör bara någon enstaka procent av det totala antalet unika kulturskolelever. Återigen bör det påpekas att personnummerlistorna i regel utgår till stor del av deltagare i långa ämneskurser, något som främst riktar sig till barn i skolåldern.

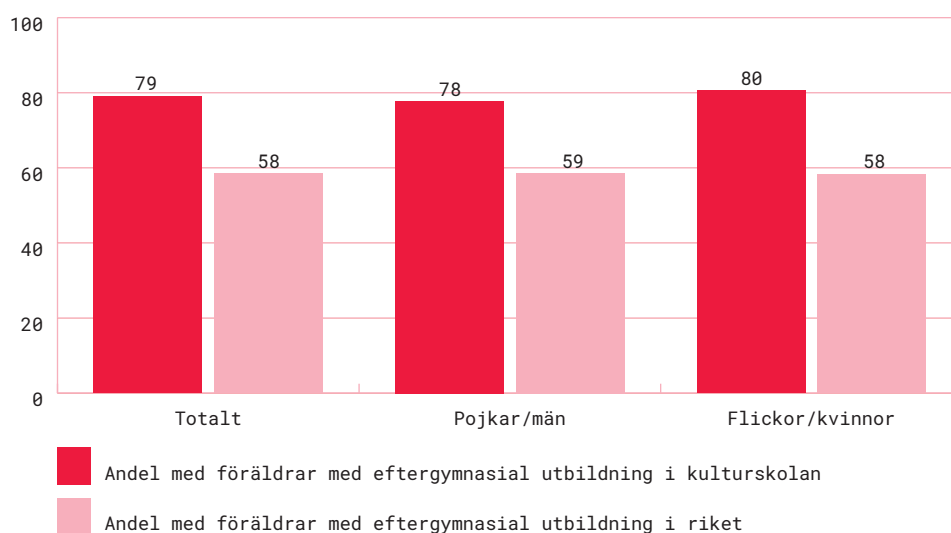
Figur 16. Andel unika elever, fördelning mellan åldersgrupper i kulturskolan. Inrapporterade värden (personnummerlistor). 2019. Procent.

Analys av bakgrundsfaktorer

Socioekonomisk bakgrund – föräldrars utbildning

Den vuxna befolkningens deltagande i kulturlivet varierar mellan olika kulturaktiviteter, bland annat beroende på tillgänglighet och kostnader. Men även ålder, kön och socioekonomisk status spelar in för graden av deltagande.⁷ Utbildningsnivån är den aspekt av socioekonomisk status som har störst inverkan på deltagande i kulturaktiviteter. Detta gäller såväl för barn som för vuxna. Föräldrarnas utbildningsnivå påverkar såtillvida att barn med föräldrar med eftergymnasial utbildning är mer aktiva eller lika aktiva kulturutövare som de med föräldrar med förgymnasial/gymnasial utbildning. Deltagande i kulturskola eller liknande verksamhet är också vanligare bland barn med föräldrar med eftergymnasial utbildning.⁸

Föräldrars utbildningsnivå påverkar även graden av kulturskoledeltagande i vår undersökning. Genom SCB:s analyser av de insamlade deltagarlistorna framkommer att av 6–19-åringar i kulturskolan hade 79 procent minst en förälder/vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning (figur 17). Motsvarande andel i riket var 58 procent. Det är alltså en överrepresentation av barn och unga med föräldrar med högre utbildning i kulturskolan. Vi ser liknande resultat för både flickor och pojkar, med en särskilt stor överrepresentation bland flickor.

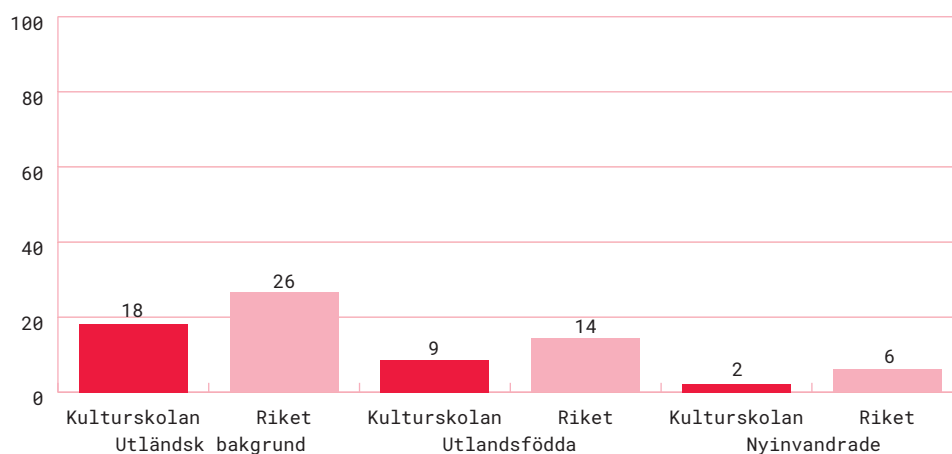
Figur 17. Andel barn och unga 6–19 år med föräldrar med eftergymnasial utbildning i kulturskolan respektive i befolkningen. Inrapporterade värden (personnummerlistor), 2019. Procent.

7. Kulturvanor. Socioekonomiska analyser och tidstrender. Kulturfakta 2017:2. Myndigheten för kulturanalys, 2017.

8. Barns och ungas kulturaktiviteter. Kulturfakta 2017:5. Myndigheten för kulturanalys, 2017.

Utländsk bakgrund, utrikes födda och nyinvandrade

Liksom det finns skillnader beroende på föräldrars utbildningsnivå visar SCB:s analyser även skillnader i graden av kulturskoledeltagande utifrån härkomst. Figur 18 visar hur barn med utländsk bakgrund, som är utlandsfödda och som är nyinvandrade (upp till 4 år i landet) är underrepresenterade i förhållande till deras andel i riket. Skillnaderna minskar med den tid som personerna varit i landet. Bland 6–19-åringar med utländsk bakgrund, det vill säga individer som är födda utomlands eller som är födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands, var andelen i kulturskolan 18 procent, jämfört med 26 procent totalt i riket.

Figur 18. Andel barn och unga 6–19 år med utländsk bakgrund, som är utlandsfödda och som är nyinvandrade i kulturskolan respektive i riket. Inrapporterade värden (personnummerlistor). 2019. Procent.

Ekonomi

Från och med statistikåret 2018 hämtar Kulturrådet främst ekonomiska uppgifter från SCB:s räkenskapssammandrag för kommuner.⁹ En anledning till det är att minska arbetet med att lämna in uppgifter för kommunerna. Eftersom uppgifterna som kommunerna lämnar till SCB utgår från tydliga instruktioner har utgångspunkten varit att dessa bör vara tillräckliga för syftet att belysa kulturskolornas ekonomi. Under de två år som insamlingen via SCB pågått har det dock framkommit att de inrapporterade siffrorna ändå kan skilja sig åt och därför inte är helt jämförbara från kommun till kommun. Ett av de mått som används, genomsnittlig elevavgift, utgår från de aktuella kommunernas taxor och avgifter för kulturskolan i räkenskapssammandragen. Denna summa divideras sedan med antalet unika kulturskoleelever. Eftersom kommunerna redovisar unika elever via personnummerlistor i varierande grad och att dessa listor i regel inte omfattar samtliga kulturskoleelever finns det en uppenbar risk för mätfel. Därför bör uppgifterna om genomsnittliga elevavgifter tolkas med försiktighet.

För att öka träffsäkerheten i måttet genomsnittlig elevavgift användes i årets rapport enkätfrågan om unika elever i kulturskolan som utgångspunkt, istället för personnummerlistorna (se avsnittet *Elever i kulturskolan* för mer information om de två måtten). Anledningen till detta var att öka antalet kommuner som kan redovisa genomsnittlig elevavgift, eftersom fler besvarade enkätfrågan än lämnade in deltagarlistor. Bland de kommuner som rapporterade in båda måtten var dessutom antalet inrapporterade unika elever ofta större i enkätfrågan än i deltagarlistorna.

Kulturskolecentrums uppdrag är att ta fram jämförbar statistik som kan användas i verksamhetsutveckling av kulturskolorna och publicera statistiken på webben. Om statistiken från kommunerna inte kan jämföras försvårar det möjligheten för kommunerna att använda underlaget. Dessa utmaningar kräver ytterligare utvecklingsarbete tillsammans med berörda parter, samtidigt som att fler kommuner rapporterar in personnummerlistor och besvarar enkäten. I Kulturrådets kommande enkätundersökning för verksamhetsåret 2020 har enkätfrågan om unika elever utvecklats, vilket förhoppningsvis kan bidra till en ökad träffsäkerhet i kommande statistik.

Kostnader och intäkter

Enligt uppgifterna från SCB:s räkenskapssammandrag lade kommunerna sammanlagt drygt 2,7 miljarder kronor på kulturskolan under 2019. Detta är nettokostnader, det vill säga totala kostnader med avdrag för totala intäkter. För att göra jämförelser över tid har vi med hjälp av konsumentprisindex fastprisberäknat beloppen i 2019 års priser. På så sätt justerar vi för inflation. Vid en sådan jämförelse har kommunernas samlade nettokostnader för kulturskolan ökat från cirka 2,1 miljarder kronor år 2011 till 2,7 miljarder kronor år 2019 i 2019 års priser (tabell 14).

Fördelar vi kostnaderna per invånare i gruppen 6–19 år för att ta hänsyn till befolkningsutvecklingen, har nettokostnaderna ökat från 1 399 kronor per invånare år 2011 till 1 633 kronor per invånare år 2019, i 2019 års priser. Ökningen har dock framförallt skett mellan åren 2011–2015. Därefter har kommunernas kostnad per invånare legat relativt stabil.

Kommunernas samlade intäkter från avgifter har minskat något under perioden, från 276 miljoner

9. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/offentlig-ekonomi/finansier-for-den-kommunala-sektorn/rakenskapssammandrag-for-kommuner-och-regioner/>

Kulturskolan i siffror

kronor år 2011 till 249 miljoner kronor år 2019, i 2019 års priser. Detta beror troligen på att antalet kommuner som tillämpar avgiftsfri kulturskola har ökat (se tabell 19, bilaga 2).

Kulturskolans andel av kommunernas totala ekonomi ligger stabilt hela perioden 2011–2019. Av kommunernas totala driftskostnader går knappt 0,5 procent till kulturskolan. Även om kulturskolans kostnader har ökat under perioden har alltså även övriga kostnader i kommunerna ökat i samma utsträckning.

Tabell 14. Kostnader och intäkter för samtliga kulturskolor i riket, 2011–2019. 2019 års priser.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nettokostnader, tkr, 2019 års priser	2 095 561	2 186 899	2 300 024	2 381 721	2 513 071	2 578 995	2 672 766	2 704 172	2 738 685
Intäkter från taxor och avgifter, tkr, 2019 års priser	276 137	276 956	280 226	276 906	271 052	266 691	258 317	246 899	248 523
Nettokostnader, kr/invånare 6–19 år, 2019 års priser	1 399	1 467	1 537	1 580	1 641	1 638	1 654	1 629	1 633
Intäkter från taxor och avgifter, kr/invånare 6–19 år, 2019 års priser	185	186	187	183	177	169	160	149	148
Andel av totala driftskostnaderna som går till kultur-/musikskola, procent	0,46	0,47	0,48	0,48	0,48	0,48	0,49	0,48	0,48

Elevavgifter

Fram till och med insamlingen av 2017 års statistik har kulturskolorna tillfrågats om den vanligast förekommande terminsavgiften i sin kulturskola. Den vanligaste terminsavgiften har legat på 650 kronor per termin under hela tidsperioden 2011–2017. Den genomsnittliga terminsavgiften har emellertid sjunkit från 665 kronor år 2011 till 625 kronor år 2017 (tabell 15). Elevavgifterna kan dock variera inom en och samma kommun. Det kan vara olika avgifter för olika kurser och det kan finnas syskonrabatter och rabatter om en elev går mer än en kurs. Till detta kan det tillkomma avgifter för instrumenthyra, lovkurser eller läger.

Därför mäter vi nu elevavgifterna på ett sätt som bör vara mer jämförbart mellan kommunerna. Kulturskolans samlade intäkter från avgifter under året hämtas från SCB:s räkenskapsammandrag och denna summa delas med antalet unika elever som deltagit under året. Detta ger en genomsnittlig årlig elevavgift. Den genomsnittliga årliga elevavgiften beräknades till cirka 1 370 kronor år 2019. Jämfört med föregående år ser vi en tendens till att avgifterna minskar från 2011. Detta har troligen sin förklaring i att fler kommuner har helt avgiftsfri kulturskola och/eller sänkt sina elevavgifter. Gör vi en jämförelse över tid med 2019 års priser blir nedgången än tydligare (se tabell 19 i Bilaga 2). Med tanke på hur detta mått beräknats (se diskussion ovan) bör dock resultaten tolkas

med försiktighet. Tendensen kan också inrymma höjda kulturskoleavgifter inom vissa kommuner under perioden.

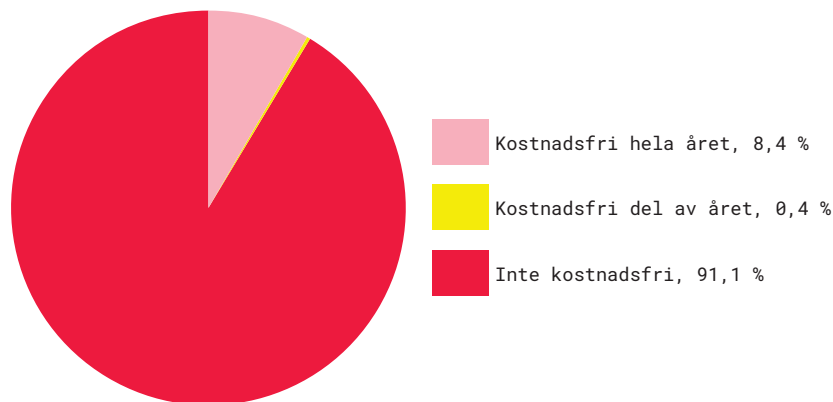
Tabell 15. Vanligast förekommande terminsavgift och genomsnittlig årlig elevavgift, 2011–2019, löpande priser.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Vanligaste terminsavgift, medelvärde i kronor*	665	663	661	658	647	647	625		
Vanligaste terminsavgift, median i kronor*	650	650	650	650	650	650	650		
Genomsnittlig årlig elevavgift, kr					1 452	1 403	1 374	1 395	1 372

*Kommuner med 0 kr i elevavgift ingår då medelvärdet har räknats fram.

Kostnadsfri kulturskolverksamhet

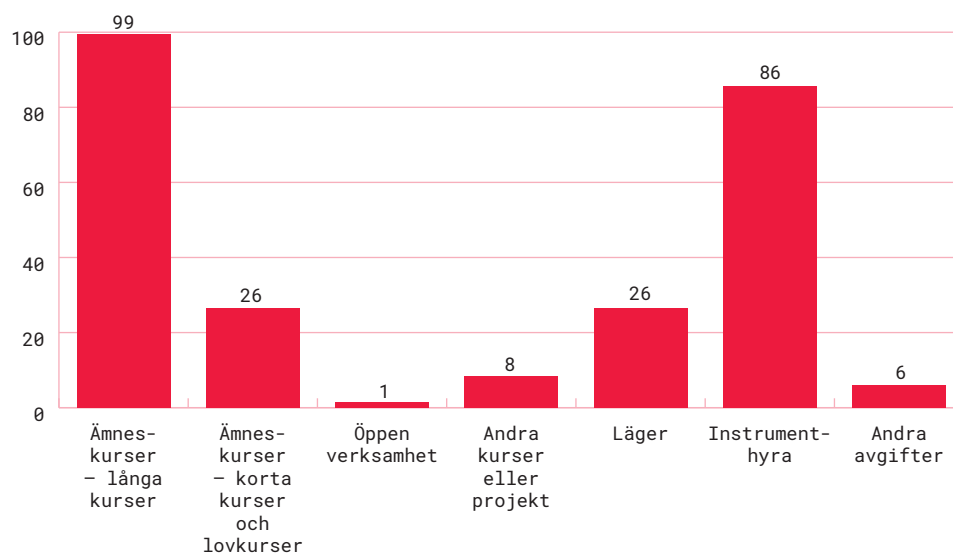
För att få en kompletterande bild om hur vanligt det är med en kostnadsfri kulturskoleverksamhet ställdes en fråga om detta i enkätundersökningen. Av de svarande på enkäten angav 20 kommuner (8,4 procent) att deras kulturskoleverksamhet var kostnadsfri hela året och 1 kommun att den var det en del av året (figur 19). Resterande 216 kommuner (91 procent) som besvarade frågan angav att kulturskoleverksamheten under 2019 inte var kostnadsfri. Även om frågan endast besvarades av 215 kommuner av de totalt 287 kommuner som har kulturskola tyder resultatet på att det har blivit vanligare med kostnadsfria kulturskolor.

Figur 19. Kostnadsfri kulturskola, andel kommuner som anger att kulturskolan var respektive inte var kostnadsfri under 2019. Procent.

Bland de kommuner som angav att kulturskoleverksamheten inte var kostnadsfri svarade i stort sett alla att det förekom elevavgifter för långa ämneskurser. Det var även vanligt att ta ut avgifter för instrumenthyra (86 procent), medan avgifter för korta ämneskurser/lovkurser och läger förekom i en dryg fjärdedel av de svarande kommunerna (figur 20).

Kulturskolan i siffror

Figur 20. Elevavgifter, andelar för verksamheter som kommuner tog elevavgifter för 2019. Procent av de som kommuner som angett att kulturskolan inte är kostnadsfri.

Metod och datakällor

Datakällor

- Enkät till landets samtliga kulturskolor från Kulturskolerådet 1997–2016 och från Kulturrådet 2017–2019.
- Lista med personnummer på elever i kommunen som deltagit i den frivilliga kulturskoleverksamheten under året.
- Kulturskolornas kostnader och intäkter från SCB:s räkenskapssammandrag för kommuner. Befolkningsuppgifter från SCB.

Uppräkning

Kulturskolestatistiken är en totalundersökning. Alla kommuner ingår i målpopulationen och har fått en enkät. I undersökningen uppstår bortfall då alla inte besvarar enkäten. Internt bortfall uppstår också då respondenten inte besvarar samtliga frågor. Då data presenteras på aggregerad nivå kommer det att ge en underskattning av de verkliga volymerna. För att kunna presentera siffror som är en skattning av totalvolymerna har Kulturrådet räknat upp de data som innehåller bortfall.

Uppräkningen av antalet deltagartillfällen och antalet unika elever har gjorts med hjälp av en faktor som baseras på befolkningen (6–19 år) i de kommuner som svarat jämfört med befolkningen (6–19 år) i de kommuner som inte svarat. En högre andel inrapporterade svar (svarsfrekvens) ger en säkrare skattning.

I tabeller och diagram med uppräknade värden anges detta i rubrik eller fotnot. I tabeller och diagram som inte har uppräknade värden anges istället rapporterade värden, i regel redovisat som andel av de svarande.

Bilaga 1. Begrepp

Kulturskola	Samlat begrepp för kommunal musikskola, kommunal kulturskola eller kommunal musik- och kulturskola, utifrån definitionen <i>En verksamhet där barn och unga erbjuds möjlighet att lära, skapa och utöva kulturella och konstnärliga uttrycksätt; Pedagogen har relevant utbildning eller lång praktisk erfarenhet av ett visst kulturuttryck; Verksamheten är helt eller delvis finansierad av kommunen.</i>
Kulturskoleverksamhet som erbjuds på frivillig basis	Med frivillig menas att verksamheten är frivillig och valbar för eleverna och inte ingår i den obligatoriska skolan.
Uppdragsverksamhet	Verksamheten ingår inte i den frivilliga kulturskoleverksamheten. Uppdragsverksamhet är verksamhet som ingår i den obligatoriska skolans uppdrag, eller som bedrivs på uppdrag eller i samverkan med skolan (förskola, grundskola, gymnasieskola, särskola och gymnasiesärskola).
Ämneskurser – långa	Långa ämneskurser pågår en termin eller minst 10 kurstillfällen.
Ämneskurser – korta	Korta kurser och lovkurser med 1–9 kurstillfällen.
Öppen verksamhet	Öppen verksamhet, drop-in, prova-på eller motsvarande.
Andra kurser och projekt	Kurser och projekt som inte räknas till ämneskurser eller öppen verksamhet, till exempel kurser som riktar sig till särskilda målgrupper.
Deltagartillfällen	Antal deltagande elever x antal kurstillfällen.
Elevplatser	Antal elever som deltar i kursen. Om en elev deltar i flera kurser räknas eleven flera gånger. Redovisas inte längre.
Kurstillfällen	Antal kurstillfällen per kurs.
Antal eller andel flickor/pojkar	Angett utifrån juridiskt kön.
Unika elever	En elev räknas bara en gång även om eleven deltar i flera kurser.
Uppräknade värden	Värden för län och riket som har räknats upp för att kompensera för de som inte lämnat uppgifter (s.k. bortfallskom-pensation).
Rapporterade värden	De värden som lämnats i enkäten, och som har summerats utan bortfallskom-pensation.
Genomsnittlig elevavgift	Avgiften är ett genomsnitt för vad en enskild elev betalar i avgifter till kulturskolan under ett år. Avgifterna kan inkludera terminsavgifter, andra kursavgifter och eventuella instrumenthyror. Den genomsnittliga elevavgiften har beräknats genom att dividera landets kulturskolors sammanlagda intäkter från avgifter med totala antalet unika elever beräknat på svar i enkätfråga. Uppgift om intäkter från taxor och avgifter för musik-/kulturskoleverksamhet hämtas från SCB:s räkenskapsammandrag.
Vanligaste terminsavgift	Den vanligast förekommande terminsavgiften. Redovisat till och med 2017.
Löpande priser	De priser som råder under den period som avses.
Fasta priser	Löpande priser som omräknats med hjälp av KPI för att kunna jämföras mellan olika år.

KPI (konsumentprisindex)	Konsumentprisindex (KPI) är det mest använda måttet på prisutveckling och används bland annat som inflationsmått. KPI avser att visa hur konsumentpriserna i genomsnitt utvecklar sig för hela den privata inhemska konsumtionen, det vill säga de priser konsumenterna faktiskt betalar. I KPI ingår konsumtion av varor, tjänster och låneräntor.
Utländsk bakgrund	Elever som är födda utomlands och elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands.
Utländsfödd	Elever som är födda i ett annat land än Sverige.
Nyinvandrad	Elev med kortare vistelsetid än 4 år i Sverige.

Deltagartillfällen, räkneexempel:

- För kurser med en lektion i veckan räknas antal veckor som kursen varar multiplicerat med antalet elever på kursen.
 $5 \text{ veckor} \times 12 \text{ elever} = 60 \text{ deltagartillfällen}$
- För en lovkurs på tre dagar räknas antal dagar multiplicerat med antalet deltagande elever:
 $3 \text{ dagar} \times 10 \text{ elever} = 30 \text{ deltagartillfällen}$
- För en öppen verksamhet som skett vid tio tillfällen med cirka tjugo elever per tillfälle blir det $10 \times 20 = 200$ deltagartillfällen. Om deltagarna inte räknats kan en uppskattning av antalet göras.

Bilaga 2. Tabeller

Tabell 16. Ämneskurser (långa och/eller korta) som erbjuds i kommunerna 2019.

Ämne	Har ämnet, antal	Har ämnet, procent*	Har inte ämnet, antal	Ej svar, antal	Summa
Musik – instrument/sång	227	97	7**	53	287
Musik – ensemble, orkester, kör, musikgrupp/band	217	93	18	52	287
Dans	178	75	59	50	287
Teater/drama	162	69	72	53	287
Bild och form	126	54	108	53	287
Film/animation	90	38	145	52	287
Övriga ämnen	68	29	167	52	287
Musikal	68	29	167	52	287
Slöjd/hantverk	28	12	207	52	287
Cirkus	35	15	200	52	287
Foto	18	8	217	52	287
Skrivande/berättande	19	8	217	51	287

* Procent av de svarande.

** Troligen felrapportering eftersom samtliga kulturskolor erbjuder musik.

Tabell 17. Nettokostnader kommunernas drift totalt och för kulturskola 1998–2019. Kronor totalt och per invånare 6–19 år i löpande priser och i 2019 års priser.

År	Totala nettokostnader av driftverksamhet	Kulturskolans andel av kommunens driftkostnader, procent	Nettokostnad kulturskola, löpande priser, tkr	Nettokostnad kulturskola 2019 års priser, tkr	Kr/invånare 6–19 år, löpande priser	Kr/invånare 6–19 år, 2019 års priser
2019	575 727 994	0,48	2 738 685	2 738 685	1 633	1 633
2018	555 305 766	0,48	2 643 805	2 704 172	1 600	1 629
2017	529 624 907	0,49	2 575 614	2 672 766	1 594	1 654
2016	506 012 154	0,48	2 441 427	2 578 995	1 551	1 638
2015	486 788 553	0,48	2 355 863	2 513 071	1 538	1 641
2014	468 296 780	0,48	2 233 727	2 381 721	1 482	1 580
2013	451 988 622	0,48	2 161 029	2 300 024	1 444	1 537
2012	437 616 518	0,47	2 055 656	2 186 899	1 379	1 467
2011	425 352 165	0,46	1 952 434	2 095 561	1 303	1 399
2010	410 283 761	0,46	1 901 161	2 094 121	1 254	1 381
2009	399 714 814	0,47	1 875 343	2 091 878	1 222	1 363
2008	391 045 249	0,48	1 865 882	2 074 747	1 209	1 344
2007	369 722 464	0,48	1 790 855	2 060 553	1 152	1 325
2006	349 405 002	0,49	1 726 613	2 030 602	1 105	1 300
2005	334 280 794	0,49	1 639 517	1 954 440	1 045	1 246
2004	321 875 124	0,50	1 597 806	1 912 903	1 010	1 209
2003	314 963 313	0,50	1 569 383	1 886 307	989	1 189
2002	299 852 561	0,49	1 473 324	1 805 254	927	1 136
2001	284 042 023	0,50	1 424 499	1 782 677	898	1 124
2000	269 377 179	0,49	1 321 813	1 694 780	838	1 074
1999	259 722 444	0,48	1 234 258	1 598 462	790	1 023
1998	258 201 555	0,46	1 185 988	1 542 523	768	999

Tabell 18. Intäkter från avgifter från kulturskola 2011–2019. Kronor totalt och per invånare 6–19 år i löpande priser och i 2019 års priser.

År	Intäkter från avgifter, löpande priser, tkr	intäkter från avgifter, 2019 års priser, tkr	Kr/invånare 6–19 år, löpande priser	Kr/invånare 6–19 år, 2019 års priser
2019	248 523	248 523	148	148
2018	242 571	246 899	147	149
2017	248 927	258 317	154	160
2016	252 465	266 691	160	169
2015	254 096	271 052	166	177
2014	259 700	276 906	172	183
2013	263 291	280 226	176	187
2012	260 335	276 956	175	186
2011	257 277	276 137	172	185

Kulturskolan i siffror

Tabell 19. Terminsavgifter 1997–2019, genomsnittlig årlig elevavgift 2015–2019 samt antal kommuner med 0 kr i terminsavgift 1997–2019.

År	Vanligaste terminsavgift, medelvärde löpande priser	Vanligaste terminsavgift, medelvärde, 2019 års priser	Genomsnittlig årlig elevavgift, löpande priser, kr	Genomsnittlig årlig elevavgift, 2019 års priser, kr	Antal kommuner med 0 kr i terminsavgift
2019	Uppgiften ej insamlad	Uppgiften ej insamlad	1372	1372	20*
2018	Uppgiften ej insamlad	Uppgiften ej insamlad	1395	1420	14**
2017	625	649	1374	1426	14
2016	647	683	1403	1482	16
2015	647	690	1452	1549	12
2014	658	702			9
2013	661	704			9
2012	663	705			7
2011	665	714			4
2010	655	721			4
2009	637	711			5
2008	Uppgiften ej insamlad	Uppgiften ej insamlad			-
2007	606	697			5
2006	598	703			4
2005	591	705			4
2004	567	679			4
2003	526	632			5
2002	510	625			5
2001	498	623			5
2000	494	633			4
1999	484	627			5
1998	488	635			3
1997	476	618			3

* Antalet bygger på enkätsvar från 2019 års enkät. Då svarsfrekvensen på undersökningen är 55 procent är antalet troligen en underskattning.

** Antalet uppskattat från SCB:s siffror om intäkter från avgifter.

Bilaga 3. Enkäten

KULTURSKOLEVERKSAMHET PÅ FRIVILLIG BASIS 2019

Med frivillig menas att verksamheten är frivillig för eleverna.

1. Erbjud kommunen kulturskoleverksamhet under 2017 och 2018?

Antingen i egna kommunen eller i samverkan med kulturskola i annan kommun. Flera alternativ kan markeras

- Ja, under 2017
- Ja, under 2018
- Nej

Kommentar: _____

2. Erbjud kommunen kulturskoleverksamhet under 2019?

- Ja, i den egna kommunen
- Ja, men bara i samverkan med kulturskola i annan kommun
- Nej

Kommentar: _____

3a. Har kommunen personnummer registrerade för elever som deltog i kulturskoleverksamheten under 2019?

- Ja
- Nej

3b. Hur många unika elever hade kulturskoleverksamheten under 2019?

Har antalet unika elever inte räknats går det bra med en uppskattning.

_____ antal unika elever

4. Vilka verksamheter omfattas av den lista med personnummer som skickas in för 2019?

Flera alternativ kan markeras

- Långa ämneskurser
- Korta ämneskurser
- Öppen verksamhet
- Andra kurser och projekt

Kommentar: _____

5. I vilken regi bedrevs kulturskoleverksamheten under 2019?

Flera alternativ kan markeras

- I kommunens regi
- Av annan utförare med finansiering av kommunen

6. Hur många andra utförare med finansiering av kommunen var det under 2019?

**ELEVER OCH KURSER, KULTURSKOLEVERKSAMHET
PÅ FRIVILLIG BASIS UNDER 2019**

Kommande frågor är uppdelade på:

- Ämneskurser – långa kurser
- Ämneskurser – korta kurser och lovkurser
- Öppen verksamhet
- Andra kurser och projekt

Frågor om uppdragsverksamheten som ingår i den obligatoriska skolans uppdrag, eller som bedrivs på uppdrag av förskola eller skola eller annan, kommer senare i enkäten.

7. Ämneskurser – långa kurser under 2019

Redovisa deltagartillfällen för nedanstående ämnen samt om möjligt hur många som gäller flickor.
Lång ämneskurs = kurs med minst 10 kurstillfällen.

Ämnen	Totalt antal deltagartillfällen 2019	därav antal deltagartillfällen för flickor	Kan inte redovisa deltagartillfällen uppdelat på kön
Bild och form			
Cirkus			
Dans			
Film/animation			
Foto			
Musik – ensemble, orkester, kör, musikgrupp/band			
Musik – instrument/sång			
Här ingår undervisning i instrument, sång och musikskapande (inkl. digitalt musikskapande)			
Skrivande/berättande			
Slöjd/hantverk			
Teater/drama			
Musikal			
Övriga ämnen/kurser där flera ämnen ingår			
Summa			

Hade inga långa kurser i kulturskoleverksamheten under 2019

8. Vilket var det genomsnittliga antalet kurstillfällen för långa kurser under 2019?

Här anges antal kurstillfällen som erbjudits under kalenderåret, inte per termin. Ange ett genomsnitt för alla kurser eller det vanligaste antalet. Räkneexempel: för kurser som erbjuds med 15 tillfällen under vårterminen och 15 tillfällen under höstterminen anges 30 ($15 + 15 = 30$).

_____ genomsnittligt antal kurstillfällen

9. Ämneskurser – korta kurser och lovkurser under 2019

Redovisa deltagartillfällen för nedanstående ämnen samt om möjligt hur många som gäller flickor.
Korta kurser = kurser med 1–9 kurstillfällen.

Ämnen	Totalt antal deltagartillfällen 2019 Deltagartillfällen = antal deltagare x antal kurstillfällen	därav antal deltagartillfällen för flickor	Kan inte redovisa deltagartillfällen uppdelat på kön
Bild och form			
Cirkus			
Dans			
Film/animation			
Foto			
Musik – ensemble, orkester, kör, musikgrupp/band			
Musik – instrument/sång			
Här ingår undervisning i instrument, sång och musikskapande (inkl. digitalt musikskapande)			
Skrivande/berättande			
Slöjd/hantverk			
Teater/drama			
Musikal			
Övriga ämnen/kurser där flera ämnen ingår			
Summa			

Hade inga korta kurser eller lovkurser i kulturskoleverksamheten under 2019

10. Vilken/vilka av följande korta kurser hade kommunen i kulturskoleverksamheten under 2019?

Flera alternativ kan markeras

- Helgkurser
- Kurser på skollov under terminerna (höst, jul, sport, påsk)
- Kurser/läger på sommarlovet
- Andra korta kurser
- Vet inte

Kommentar: _____

11. Öppen kulturskoleverksamhet under 2019

Redovisa deltagartillfällen för den öppna verksamheten, drop-in, prova på och motsvarande. Särredovisa om möjligt hur många som gäller för flickor. Har antalet elever inte räknats går det bra med en uppskattning.

Totalt antal deltagartillfällen 2019	därav antal deltagartillfällen för flickor	Kan inte redovisa deltagartillfällen uppdelat på kön
Deltagartillfällen = antal deltagare x antal kurstillfällen		

Hade ingen öppen verksamhet i kulturskoleverksamheten under 2019

12. Andra kurser och projekt i kulturskoleverksamheten under 2019

Redovisa deltagartillfällen för övriga kurser och projekt, t.ex. kurser som riktar sig till särskilda målgrupper. Särredovisa om möjligt hur många som gäller för flickor.

Redovisa inte:

- uppgifter lämnade i tidigare frågor
- den obligatoriska skolans kurser, projekt och liknande
- annan uppdragsverksamhet utanför den frivilliga kulturskoleverksamheten

Totalt antal deltagartillfällen 2019	därav antal deltagartillfällen för flickor	Kan inte redovisa deltagartillfällen uppdelat på kön
Deltagartillfällen = antal deltagare x antal kurstillfällen		

Hade inga andra kurser eller projekt i kulturskoleverksamheten under 2019

Kommentar: _____

13. Hade kommunen i kulturskoleverksamheten kurser som riktades till särskilda målgrupper under 2019?

Flera alternativ kan markeras

- Ja, riktad verksamhet för barn och unga med funktionsnedsättning
- Ja, riktad verksamhet för nyinvandrade
- Ja, riktad verksamhet till socioekonomiskt utsatta
- Ja, riktad verksamhet i landsbygd/glesbygd
- Ja, annan riktad verksamhet, beskriv vilken: _____
- Nej
- Vet inte

Kommentar: _____

14a. Hade kommunen kö till kulturskoleverksamheten efter höstterminens kursstart 2019?

- Ja
- Nej
- Vet inte
- Hade inget kösystem

Kommentar: _____

14b. Hur många unika individer stod i kö den 15 oktober till kulturskoleverksamheten?

Eller annat lämpligt datum under höstterminen 2019.

_____ antal unika individer i kö

- Vet inte

Kommentar: _____

15. Hade kulturskoleverksamheten publika evenemang under 2019?

Med publika evenemang menas t.ex. konserter, föreställningar eller utställningar öppna för allmänheten. Räkna inte med uppvisningstillfällen endast för familj och närstående.

- Ja, _____ antal publika evenemang
- Nej

16a. Var all kulturskoleverksamhet kostnadsfri för alla elever under 2019?

- Ja, hela året
- Ja, men bara del av året
- Nej
- Vet inte

Kommentar: _____

16b. Inom vilka av följande förekom elevavgifter under 2019?

Markera de avgifter som är aktuella

- Ämneskurser – långa kurser
- Ämneskurser – korta kurser och lovkurser
- Öppen verksamhet
- Andra kurser eller projekt
- Läger
- Instrumenthyra
- Andra avgifter
- Inget av ovanstående

Kommentar: _____

17. Vilken var den lägsta respektive högsta ålder som er kulturskoleverksamhet riktade sig mot under 2019?

Lägsta ålder: _____ år

Högsta ålder: _____ år

Kommentar: _____

18. Komplettera eller korrigerar om möjligt uppgifterna om antal unika elever i den frivilliga kulturskoleverksamheten under 2015–2018.

Tidigare undersökningar har utgått från olika definitioner. För att kunna jämföra åren emellan ber vi er därför fylla i uppgifter retroaktivt.

Elever ska bara räknas en gång, oavsett hur många kurser de gått.

Det går bra med en uppskattning.

Årtal	Lämnade/ saknade uppgifter	Stämmer siffran? Ja/Nej	Vänliga komplettera/ korrigera felaktiga/ saknade uppgifter
2018	0	Nej	455
2017	456	Ja	
2016	0	Nej	238
2015	0	Ja	

UPPDRAGSVERKSAMHET UNDER 2019

Till uppdragsverksamhet räknas verksamhet som ingår i den obligatoriska skolans uppdrag, eller som bedrivs på uppdrag av förskola eller skola samt andra uppdrag utanför den frivilliga kulturskoleverksamheten. Verksamheten ingår inte i den frivilliga kulturskoleverksamheten.

19. Inom vilka verksamheter har uppdrag bedrivits under 2019?

Flera alternativ kan markeras

- Förskola
- Förskoleklass
- Grundskola
- Särskola
- Gymnasium

- Särgymnasium
- Annan verksamhet, beskriv vilken: _____
- Vet inte
- Hade ingen uppdragsverksamhet under 2019

Kommentar: _____

20. Uppskatta andelen av kulturskolans verksamhet som består av uppdragsverksamhet under 2019:

Andelen kan uppskattas utifrån andelen av personalens arbetstid inom respektive del. Det går bra med en uppskattning.

Räkneexempel:

Om den frivilliga kulturskoleverksamheten och uppdragsverksamheten är lika stora anges 50 procent.

Om den frivilliga kulturskoleverksamheten är dubbelt så stor som uppdragsverksamheten anges 33 procent.

Om uppdragsverksamheten är dubbelt så stor som den frivilliga kulturskoleverksamheten anges 67 procent.

_____ procent av hela verksamheten består av uppdragsverksamhet.

ÖVRIGA KOMMENTARER

21. Tack för att du svarade på undersökningen! Har du några kommentarer skriver du dem här:

Kom ihåg att ladda upp Excel-dokumentet med personnummer för deltagare i den frivilliga kulturskoleverksamheten under 2019!

Kulturrådet
Box 27215, 102 53 Stockholm
Besök: Borgvägen 1-5
Tel: 08 519 264 00
E-post: kulturradet@kulturradet.se

© Statens kulturråd 2021
ISBN 978-91-87583-59-9

kulturradet.se